

Kybernetická kriminalita

Mgr. Petra Dražová
Ústav práva informačných technológií a práva duševného vlastníctva
Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta

Obsah prednášky

- pojem kybernetická kriminalita
- druhy kybernetickej kriminality
- právna úprava (medzinárodné právo, právo EÚ, právny poriadok SR)
- počítačové trestné činy v Trestnom zákone

Pojem kyberkriminalita

- kybernetická kriminalita, počítačová kriminalita, internetová kriminalita, e-kriminalita,
- gramatický výklad pojmu počítačová kriminalita by mohol viesť k nesprávnemu záveru, že táto nezahŕňa trestné činy páchané prostredníctvom mobilných zariadení či trestné činy páchané na internete
- všeobecná definícia: akákoľvek trestná činnosť, v rámci ktorej je počítač či iná informačná alebo komunikačná technológia v postavení nástroja, cieľa alebo prostriedku, t. j. **protiprávna činnosť, v ktorej je počítač alebo počítačová sieť nástrojom, cieľom, prípadne kombináciou**
- dve základné kategórie: **cyber-dependent kriminalita** a **cyber-enabled kriminalita**

Druhy kyberkriminality

Cyber-dependent kriminalita:

- trestná činnosť „závislá“ na technológiách,
- trestná činnosť, ktorá môže byť páchaná výlučne prostredníctvom počítačov, počítačových sietí alebo iných druhov informačných a komunikačných technológií,
- kyberkriminalita **v užšom zmysle**, v rámci ktorej sú technológie **cieľom trestnej činnosti**, napr. hacking, šírenie malware.

Cyber-enabled kriminalita:

- trestná činnosť „umožnená“ technológiami,
- akákoľvek trestná činnosť, ktorá využitím počítačov, počítačových sietí či iných druhov informačných a komunikačných technológií dosahuje vyšší stupeň závažnosti svojim dosahom alebo rozsahom,
- spravidla sú tieto trestné činy spáchané prostredníctvom technológií, avšak môžu byť spáchané aj bez nich,
- kyberkriminalita **v širšom zmysle**, v rámci ktorej je využitie technológií **prostriedkom na spáchanie trestného činu**, napr. rozširovanie detskej pornografie, nebezpečné prenasledovanie (tzv. stalking).

Pojem kyberkriminalita

Computer-supported kriminalita:

- trestná činnosť, v rámci ktorej sú počítače alebo iné súvisiace technológie použité v priebehu jej páchania,
- v zásade nemožno hovoriť o kyberkriminalite, avšak ide o takú trestnú činnosť, na ktorej odhalenie a vyšetrenie je možné použiť rôzne dáta v elektronickej podobe, ktoré páchatel' po sebe zanechal (tzv. digitálne stopy),
- napr. obsahové údaje, prevádzkové údaje, lokalizačné údaje, ďalšie iné súvisiace údaje,
- prípad Pedro Bravo (USA), kde elektronický dôkaz zohral kľúčovú úlohu.

Právna úprava kyberkriminality

Medzinárodné právo

- prvý globálny dokument – **Dohovor o počítačovej kriminalite** z r. 2001 (Rada Európy), je považovaný za komplexný medzinárodný štandard v oblasti kyberkriminality,
- prijatý doposiaľ 56 štátmi z celého sveta,
- Dohovor nadobudol **platnosť pre Slovenskú republiku** oznámením MZV SR 137/2008 Z. z. dňa 1. mája 2008,
- rozdelený do 4 kapitol, zahŕňa problematiku hmotného, ako aj procesného práva, medzinárodnú spoluprácu,
- **cieľom** je harmonizovať národné právne úpravy jednotlivých štátov, poskytnúť OČTK vhodné procesné nástroje pre vyšetrowanie tohto druhu kriminality, posilniť a zefektívniť cezhraničnú spoluprácu.

Právna úprava kyberkriminality

Právo Európskej únie

- „východiskové“ ustanovenie čl. 83 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie,
- smernica Rady 91/250/EHS zo 14. mája 1991 o právnej ochrane počítačových programov (zrušená a nahradená Smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2009/24/ES o právnej ochrane počítačových programov),
- rámcové rozhodnutie Rady EÚ 2005/222/SVV o útokoch na informačné systémy
 - požiadavky na členské štáty EÚ týkajúce sa trestnoprávneho postihu protiprávneho prístupu k systémom a zásahom do systémov a dát,
 - zavedenie zodpovednosti právnických osôb za spáchanie takýchto trestných činov,
- smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/40/EÚ o útokoch na informačné systémy
 - nahradila rámcové rozhodnutie Rady 2005/222/SVV,
 - definuje štyri skutkové podstaty počítačových trestných činov,
- v r. 2013 otvorené Európske centrum boja proti počítačovej kriminalite (**European Cybercrime Centre**) ako súčasť EUROPOLu, ktorého cieľom je posilniť stratégie spolupráce, vzdelávanie v oblasti forenznej práce s elektronickými dôkazmi v jednotlivých členských štátoch

Právna úprava kyberkriminality

Právna úprava v Slovenskej republike

- zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon (ďalej aj ako „TZ“),
- kyberkriminalita v **užšom zmysle**, **cyber-dependent** kriminalita (osobitná časť TZ, štvrtá hlava - Trestné činy proti majetku, tzv. „počítačové“ trestné činy),
- transpozícia **smernice** Európskeho parlamentu a Rady 2013/40/EÚ o **útokoch na informačné systémy** zákonom č. 398/2015 Z. z. o európskom ochrannom príkaze v trestných veciach v čl. II
- s účinnosťou **od 1. januára 2016** trestný čin § 247 TZ Poškodenie a zneužitie záznamu na nosiči informácií nahradený:
 - § 247 Neoprávnený prístup do počítačového systému
 - § 247a Neoprávnený zásah do počítačového systému
 - § 247b Neoprávnený zásah do počítačového údaj
 - § 247c Neoprávnené zachytávanie počítačových údajov
 - § 247d Výroba a držba prístupového zariadenia, hesla do počítačového systému alebo iných údajov

Neoprávnený prístup do počítačového systému (§ 247 TZ)

- § 247 ods. 1 TZ „Kto prekoná bezpečnostné opatrenie, a tým získa neoprávnený prístup do počítačového systému alebo jeho časti, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.“
 - Objekt: ochrana počítačového systému ako celku alebo ktorejkoľvek jeho časti (vrátane technického a programového vybavenia)
 - Objektívna stránka: páchateľ prekoná bezpečnostné opatrenie, a tým získa neoprávnený prístup do počítačového systému alebo jeho časti
 - Subjekt: ktorákoľvek trestne zodpovedná osoba
 - Subjektívna stránka: úmyselné zavinenie
- spôsobenie škody sa teda v základnej skutkovej podstate **nevyžaduje**, spôsobenie aspoň značnej škody je však okolnosťou umožňujúcou použitie **vyššej trestnej sadzby**
- chránený záujem je porušený nielen vtedy, keď páchateľ prenáša alebo mení údaje v počítačovom systéme bez súhlasu oprávnenej osoby, ale aj vtedy, ak si páchateľ neoprávnene prehliada údaje v počítačovom systéme
- prekonaním bezpečnostného opatrenia je každé opatrenie spôsobilé zabrániť neoprávnenému prístupu k počítačovému systému, a teda aj k nosiču dát, napr. prekonanie hesla pomocou skrytého HW
- vzhľadom na to, že tento TČ je v ods. 1 a ods. 2 **prečinom**, prichádza do úvahy uplatnenie **materiálneho korektívu** - treba skúmať, do akej miery bolo narušené súkromie užívateľa, čo bolo cieľom páchateľa, o aký systém ide a pod.

Neoprávnený zásah do počítačového systému (§ 247a TZ)

- § 247a ods. 1 TZ „Kto obmedzí alebo preruší fungovanie počítačového systému alebo jeho časti
 - a) neoprávneným vkladaním, prenášaním, poškodením, vymazaním, zhoršením kvality, pozmenením, potlačením alebo zneprístupnením počítačových údajov, alebo
 - b) tým, že urobí neoprávnený zásah do technického alebo programového vybavenia počítača a získané informácie neoprávnene zničí, poškodí, vymaže, pozmení alebo zníži ich kvalitu, potrestá sa odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky.“
 - Objekt: ochrana počítačového systému ako celku alebo ktorejkoľvek jeho časti pred neoprávneným zásahom
 - Objektívna stránka: alternatívne a) alebo b) v dôsledku čoho sa obmedzí alebo preruší fungovanie počítačového systému alebo jeho časti
 - Subjekt: ktorákoľvek trestne zodpovedná osoba
 - Subjektívna stránka: úmyselné zavinenie
- chránený záujem je porušený vtedy, keď páchatel' koná niektorým z uvedených spôsobov, resp. kumulatívne
 - spôsobenie škody sa teda v základnej skutkovej podstate **nevyžaduje**, spôsobenie aspoň značnej škody je však okolnosťou umožňujúcou použitie **vyššej trestnej sadzby**
 - ide napr. o také konanie, ktorým sa počítačové údaje odstránia, resp. zníži sa ich upotrebitel'nosť/dostupnosť, využívanie tzv. botnetov, ktoré následne spôsobujú nežiaducu činnosť (SPAMy, hosting škodlivých stránok)
 - vzhľadom na to, že tento TČ je v ods. 1 **prečinom**, prichádza do úvahy uplatnenie **materiálneho korektívu**

Neoprávnený zásah do počítačového údajá (§ 247b TZ)

- § 247b ods. 1 TZ „*Kto úmyselne poškodí, vymaže, pozmení, potlačí alebo zneprístupní počítačové údaje alebo zhorší ich kvalitu v rámci počítačového systému alebo jeho časti, potrestá sa odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky.*“
 - Objekt: ochrana počítačového údajá, jeho integrita a riadne použitie pred zneužitím, zničením, zneprístupnením a pod.
 - Objektívna stránka: je naplnená poškodením, vymazaním, pozmenením, potlačením alebo zneprístupnením počítačového údajá, zhoršením jeho kvality alebo jeho časti
 - Subjekt: ktorákoľvek trestne zodpovedná osoba
 - Subjektívna stránka: úmyselné zavinenie
- spôsobenie škody sa v základnej skutkovej podstate **nevyžaduje**, spôsobenie aspoň značnej škody je však okolnosťou umožňujúcou použitie **vyššej trestnej sadzby**

Neoprávnené zachytávanie počítačových údajov (§ 247c TZ)

- § 247c ods. 1 TZ „Kto neoprávnené zachytáva počítačové údaje prostredníctvom technických prostriedkov neverejných prenosov počítačových údajov do počítačového systému, z neho alebo v jeho rámci vrátane elektromagnetických emisií z počítačového systému, ktorý obsahuje takéto počítačové údaje, potrestá sa odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky.“
- § 247c ods. 2 TZ „Kto ako zamestnanec poskytovateľa elektronickej komunikačnej služby spácha čin uvedený v odseku 1 alebo inému úmyselne umožní spáchať taký čin, alebo pozmení alebo potlačí správu podanú prostredníctvom elektronickej komunikačnej služby, potrestá sa odňatím slobody na jeden rok až päť rokov.“
- zavedením tejto skutkovej podstaty boli vyňaté konania zo skutkových podstát trestného činu **porušovania tajomstva prepravovaných správ** podľa § 196 a nasl. TZ týkajúce sa prenosu informácií prostredníctvom elektronickej komunikačnej služby a prenosu počítačových údajov v rámci počítačového systému
- zmyslom tohto trestného činu je chrániť právo na súkromie pri dátovej komunikácii
- tento trestný čin spôsobuje obdobné porušenie súkromia pri komunikácii ako odpočúvanie či záznam telefonických rozhovorov medzi osobami
- spôsobenie škody v základných skutkových podstatách **nevyžaduje**, spôsobenie aspoň značnej škody je však okolnosťou umožňujúcou použitie **vyššej trestnej sadzby**

Výroba a držba prístupového zariadenia, hesla do počítačového systému alebo iných údajov (§ 247d TZ)

- *§ 247d ods. 1 TZ „Kto v úmysle spáchať trestný čin neoprávneného prístupu do počítačového systému podľa § 247, neoprávneného zásahu do počítačového systému podľa § 247a, neoprávneného zásahu do počítačového údajov podľa § 247b alebo neoprávneného zachytávania počítačových údajov podľa § 247c vyrobí, dovezie, obstará, kúpi, predá, vymení, uvedie do obehu alebo akokoľvek sprístupní*
 - a) zariadenie vrátane počítačového programu vytvorené na neoprávnený prístup do počítačového systému alebo jeho časti, alebo*
 - b) počítačové heslo, prístupový kód alebo podobné údaje umožňujúce prístup do počítačového systému alebo jeho časti,**potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.“*
- konanie popísané v skutkovej podstate má v zásade charakter prípravy na spáchanie trestného činu, no vzhľadom na to, že príprava je trestná iba vo vzťahu k zločinu, zákonodarca toto ustanovenie koncipoval ako samostatný tzv. **predčasne dokonaný trestný čin**

The background features a light gray circuit board pattern with black traces and circular components. A dark gray horizontal band runs across the middle of the image, serving as a background for the text.

Ďakujem za pozornosť

Mgr. Petra Dražová
Ústav práva informačných technológií a práva duševného vlastníctva
Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta